

Студент 6 курсу
факультету менеджменту та маркетингу ХНЕУ

СУТНІСТЬ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено підходи різних вчених-економістів щодо трактування сутності категорії "прибуток" підприємства.

Аннотация. Исследованы подходы различных ученых-экономистов к трактовке сущности категории "прибыль" предприятия.

Annotation. Various approaches of economists to the interpretation of the essence of category profits are investigated.

Ключові слова: прибуток, підприємство, дослідження сутності.

Зміст будь-якої підприємницької діяльності полягає у досягненні економічного ефекту у вигляді прибутку. Нині в Україні спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що означає збитковість багатьох підприємств. У зв'язку з цим управління підприємством вимагає вдосконалення методів оцінки і прогнозування прибутку. Чим більше уваги приділяється цій економічній категорії, тим ефективніше функціонує підприємство. Усе це зумовлює необхідність дослідження сутності та теоретичних засад функціонування прибутку підприємств.

Дослідженню сутності прибутку приділено багато уваги в економічній літературі такими вітчизняними авторами, як Бланк І. А., Гриньова В. М., Поддєрьогін А. М. та ін. Однак при цьому відсутня єдина думка авторів з приводу тлумачення цього поняття.

Поняття прибутку в економічній системі існує у зв'язку з наявністю товарно-грошових відносин, появою і розвитком інституту власності, особливо приватної. Перші визначення прибутку збіглися зі значенням валового доходу, який поділявся на три категорії: доходи від капіталу, землі та доходи від праці. Вважалося, що кожен із видів доходів є обов'язковою винагородою для одержувача за надані ним послуги у народному господарстві.

А. Сміт і Д. Рікардо відокремили поняття прибутку в особливу економічну категорію, яку досліджували у тісному зв'язку із процесом накопичення капіталу, із факторами зростання суспільного багатства. У різні часи А. Сміт трактував прибуток як: 1) закономірний результат продуктивності капіталу; 2) винагороду капіталістові за його діяльність і ризик; 3) вирахування з частини неоплаченої праці найманого робітника. Пояснення джерел виникнення прибутку, яке зробив А. Сміт, набуло розвитку в різноманітних напрямках подальших теорій прибутку.

Прибуток за К. Марксом – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом. Дж. М. Кейнс розглядав прибуток у системі макроекономічних показників регулювання соціально-економічних процесів у державі за допомогою ефективного попиту. В умовах колишнього СРСР, коли визначені планом контрольні цифри й індивідуальні економічні нормативи тривалий час практично не змінювались, прибуток визначався як похідний показник від інших планових величин. Він дорівнював різниці між плановим обсягом продукції, що реалізується в оптових цінах підприємства, та її собівартістю [1].

Розвиток ринкових відносин в економіці України зумовив необхідність нових підходів до управління формуванням і розподілом прибутку. А це означає, що й саме визначення прибутку зазнає певних змін. Не дивно, що у сучасних умовах серед вітчизняних та закордонних учених існують різні точки зору на поняття прибутку.

Поддєрьогін А. М. дає таке визначення: "Прибуток – це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми" [2, с. 90]. Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту.

Покропивний С. Ф. розглядає прибуток як ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства [3, с. 436]. Але таке розуміння прибутку обмежується тільки кількісним визначенням категорії і не розкриває його економічної природи.

У публікаціях останніх років Бланк І. А. одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу у своєму визначенні прибутку. На думку вченого, прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [4, с. 41]. Водночас прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану.

Гриньова В. М. та Коюда В. О. у своєму навчальному посібнику [5, с. 130] розглядають прибуток з різних точок зору. З економічного погляду прибуток – це різниця між грошовими надходженнями і грошовими виплатами. З господарського погляду прибуток – це різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду. Також вони наводять відмінності між бухгалтерським та економічним прибутком. Перший є результатом реалізації товарів і послуг, другий – результатом роботи капіталу.

Аналіз трактування поняття "прибуток" різними вченими показав, що не має єдиного підходу щодо визначення сутності цієї економічної категорії. Тому задля успішного управління прибутком підприємства, перш за все, треба чітко визначити сутність поняття "прибуток", його складові елементи та чинники, що на нього впливають.

-
- Література:** 1. Кальмук Н. В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах / Кальмук Н. В. // Збірник науково-технічних праць. – Львів : Вид. Національного лісотехнічного університету України, 2006. – С. 255–258. 2. Фінанси підприємств : підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна – 3-ге вид. – К. : КНЕУ, 2000. – 385 с. 3. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства / С. Ф. Покропивний. – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с. 4. Субботович Ю. Л. Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур / Субботович Ю. Л. // Фінанси України. – 2005. – № 12. – С. 39–47. 5. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / Гриньова В. М., Коюда В. О. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2004. – 424 с.